

ОСНОВНИ ОБЕЛЕЖЈА НА СВОЕРАЧНИОТ ТЕСТАМЕНТ (TESTAMENTUM HOLOGRAPHUM)

Апстракт: Во овој труд, предмет на научна анализа и обработка претставува своерачниот тестамент. Согласно со нашето позитивно законодавство, тестаментот којшто завештателот го напишал и потпишал со своја рака се нарекува своерачен тестамент. Оттука ја истражуваме законската уреденост на овој тестамент како во нашата држава, така и во компаративното право. Во овој контекст ги анализираме суштествените и несуштествените елементи на своерачниот тестамент, но исто така вршиме согледување на дилемите кои се јавуваат при составувањето на тестаментот.

Во оваа насока предлагаме во трудот во нашето наследно право да се воведат едно целисходно решение, каде што за полноважност на своерачниот тестамент освен завештателот да го напишал и потпишал тестаментот со своја рака, да биде потребно во тестаментот да постои и индикација во однос на датумот на составување на тестаментот. На овој начин, ќе се избегне можноста да не се почитува последната волја на завештателот, особено кога постојат повеќе тестаменти.

Како еден од најчесто применетите тестаменти, своерачниот тестамент претставува ефикасен инструмент, оставителот да ја оствари својата последна волја. За негова полноважност не се потребни сведоци, ниту учество на некои државни органи, па оттука и гаранцијата за тајност и дискретност при составување на овој тестамент.

Клучни зборови: *завештател, своерачен тестамент, писмена форма, потпис.*

* * *

1) Авторот е демонстратор на Правен факултет – Кичево, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола, e-mail: risto@yahoo.com

BASIC FEATURES OF HOLOGRAPHIC WILL (TESTAMENTUM HOLOGRAPHUM)

Abstract:In this paper, the subject of operational research and elaboration represent holographic will. According to our positive law, will who testator wrote and signed by his own hand called holographic will. Therefrom we explore the legal structure of this will as in our country, and in comparative law. In this context we analyze the essential and non-essential elements of a handwritten will, but also performs recognition of the dilemmas that arise in the creation of the will.

In this direction we propose in this paper in our inheritance law to introduce an expedient solution, where for the validity of holographic will, unless testator wrote and signed the will with his own hand, to be necessary in the will to exist and indication as to the date of making of the will. In this way, to avoid the possibility of not being respected last will of the testator, especially when there are more wills.

As one of the most commonly applied wills, holographic will is an effective instrument, the testator to realize his last will. For its validity does not need witnesses, nor part of some authorities, hence the guarantee of confidentiality and secrecy in the preparation of this will.

Key words:*testator, holographic will, written form, sign.*

* * *

Вовед

Своерачниот тестамент, како еден од најраспространетите тестаменти во минатото, а и денес, има особено важна улога во однос на можноста оставителот да изврши распоред на својот имот, определувајќи свои тестаментални наследници. Од тие причини, во трудот ќе ги разработиме сите факти, аспекти и околности во врска со своерачниот тестамент. Ќе видиме дека онака како што е регулиран своерачниот тестамент не претставува доволна гаранција дека ќе се почитува последната вистинска волја на завештателот. Имено, во нашето позитивно наследно право, датумот на составување на своерачниот тестамент не претставува услов за негова полноважност. Сметаме и наоѓаме за потребно, во нашето законодавство да се воведат решенија каде како услов за полноважност на своерачниот тестамент, ќе се бара постоење во тестаментот на индикација во однос на датумот на составување на тестаментот. Сметаме дека ова решение е ефикасно и целесходно, а оттука интенцијата на трудот се движи во оваа насока.

Најпрвин во трудот го разработуваме поимот и суштината на своерачниот тестамент, потоа неговите елементи, но и дилемите кои се појавуваат при составувањето и полноважноста на своерачниот тестамент, за на крај пред да ја наведеме користената литература, понудиме и соодветни завршни согледувања. Во трудот вршиме истражување на регулирањето на своерачниот тестамент како во нашето позитивно наследно – правно законодавство од 1996 година, така и согласно наследно – правните прописи од 1973 година и 1955 година, кога нашата држава беше составен дел од поранешната југословенска федерација, но исто така во контекст на компаративното истражување, го согледуваме институтот своерачен тестамент и во наследните права на Србија, Хрватска, Црна Гора, Германија, Франција и Швајцарија.

Поим за своерачен тестамент

Своерачниот тестамент, како во римското право, така и денес во современото наследно право, се јавува како еден еднајчесто практикуваните тестаменти. Имајќи ја предвид едноставноста, дискретноста и тајноста на своерачниот тестамент оставителот на мошне успешен начин, во согласност со својата волја може да ја определи содржината на тестаментот. Имено, тестаментот кој завештателот освен што во целост го напишал и го потпишал со своја рака се нарекува своерачен тестамент.

Своерачниот тестамент по своите карактеристики претставува редовен и приватен тестамент, а имајќи предвид дека завештателот во целост тестаментот го пишува и потпишува, овој тестамент може да биде составен само во писмена форма.² Своерачниот тестамент може да биде составен од завештателот во било кое време. Тајноста на содржината на овој тестамент е исто така битна одлика на овој тестамент, затоа што завештателот го составува овој тестамент, без да има потреба од било какви сведоци. На овој начин, се елиминира можноста од конфликтни ситуации кои можат да настанат доколку наследниците знаат дека е составен ваков тестамент од страна на завештателот. Имено, во неговото составување не е потребно никакво учество на некаков државен орган. Завештателот е потполно слободен во својата волја да го состави тестаментот со содржина каква што тој сака.

Во однос на времето на важење на своерачниот тестамент, истото е неограничено.³

2) Види повеќе кај: Љиљана Спировиќ – Трпеновска, Наследно право, 2 Август, Скопје, 2009 година, стр. 156.

3) Види повеќе кај: Миле Хаџи Василев – Вардарски, Наследно право, Култура, Скопје,

Во врска со своерачниот тестамент, согласно со Законот за наследувањето од 1996 година⁴, за полноважност на своерачниот тестамент потребно е завештателот да го напишал тестаментот со своја рака и да го потпишал (чл. 66, ст. 1). Идентично решение беше содржано како во првиот републички Закон за наследувањето од 1973 година⁵ (чл. 66, ст. 1), така и во сојузниот Закон за наследувањето од 1955 година⁶ (чл. 68, ст. 1).

Елементи на своерачниот тестамент

Со определувањето на поимот на своерачниот тестамент, веќе се согледуваат и неговите суштествени елементи. Имено, своерачниот тестамент има два суштествени елементи и тоа: 1) тестаментот да е напишан лично од страна на завештателот и 2) завештателот да го потпишал тестаментот. Освен овие два елементи во споредбеното наследно право се издиференцирани и други два елементи кои за полноважноста на своерачниот тестамент имаат суштествено значење, но во нашата држава го немаат тоа својство. Имено, станува збор за: 1) датумот на составување на тестаментот и 2) местото на составување на тестаментот, како несуштествени елементи на своерачниот тестамент.

Во продолжение најпрво ќе ги истражиме суштествените, а подоцна и несуштествените елементи на своерачниот тестамент.

Од суштествените елементи, кога станува збор за *првиот елемент*, потребно е завештателот во целост лично да го напишал тестаментот. Во овој контекст не е потребно присуство на сведоци или на некои други лица при составувањето на своерачниот тестамент. Доколку, определен текст од тестаментот е напишан од страна на други лица, па дури и во согласност со завештателот, но не и лично од него, тогаш во овој случај овој тестамент нема да биде полноважен.⁷ Во секој случај за да може определено лице да состави тестамент во оваа форма, потребно е лицето да има тестаментална способност во моментот кога ја изјавува последната волја.⁸ Имајќи го предвид ова, исто така во овој момент, логички се

1983 година, стр. 204 и стр. 208.

4) „Службен весник на Република Македонија“ број 47/96.

5) „Службен весник на СРМ“ бр. 35/73 и 27/78.

6) „Службен лист на СФРЈ“ бр. 20/55, 12/65 и 42/65 – пречистен текст.

7) Повеќе види кај: Borislav T. Blagojević, Oliver B. Antić, *Nasledno pravo*, Nomos, Beograd, 1990, str. 309.

8) Имено, тестаменталната способност или способноста за составување на тестаментот претставува еден од условите за полноважност на кој било тестамент. Види повеќе кај: Миле Хаџи Василев – Вардарски, *op. cit.*, стр. 196 – 200.

наметнува потребата завештателот да знае и да може да пишува, бидејќи во спротивно не би се испочитувал овој суштествен елемент, односно завештателот во целост да го напишал своерачниот тестамент. Имено, се додека завештателот во тестаментот ја впишува неговата вистинска целосна волја, за полноважност на своерачниот тестамент, не е битно дали завештателот направил определени консултации за содржината на тестамент, со некои трети лица.⁹

Не е од важност ниту јазикот, ниту писмото, на кој што завештателот го пишува своерачниот тестамент. Тоа може да биде мајчиниот јазик на завештателот, но може исто така да биде и некој друг жив или мртов јазик. Битно е завештателот да знае што пишува, да го разбира јазикот на кој што пишува, со цел да ја објективизира својата последна волја. Имено, потребно е лично да го напишал тестаментот, независно дали тоа го прави со мастило, молив, дали со креда, камен или со некое друго средство за пишување, на хартија, или на некаков друг материјал за пишување, се разбира без притоа да се доведе во прашање сериозноста на завештателот кога ја давал својата последна наредба. Постои можност завештателот да го напише тестаментот и со стенографски знаци, доколку е користен некој општо познат стенографски метод, а притоа вака составениот тестамент може лесно да се прочита од страна на лица кои го користат овој метод.¹⁰

Сепак, имајќи ги предвид многубројните ситуации кои можат да настанат во реалниот живот, доколку одредено лице нема раце или доколку некое лице ги изгубило рацете, истото не е лишено од можноста да состави своерачен тестамент, ако лицето може да го напише тестаментот користејќи ја на пример устата или своите нозе, или доколку користи соодветни протези за пишување. Во овој случај тестаментот е полноважен иако завештателот не го напишал со своја рака. Меѓутоа лицето кое не е писмено, не знае да пишува, не може да состави своерачен тестамент. Доколку лицето тестаментот го пишува лично на машина, таквиот тестамент не е полноважен. Како што опишавме потребно е завештателот да го напишал тестаментот лично со своја рака (или доколку нема раце на начинот пропишан погоре).

Во однос на *вториот суштествен елемент*, за полноважност на своерачниот тестамент потребно е завештателот да го потпише тестаментот. Оттука, без потпис од страна на завештателот, своерачниот тестамент не е полноважен. Како и било кое писмено, потписот обично

9) Оттука, недостаток на волја на завештателот, предизвикува ништовност на тестаментот. Види член 63 од Законот за наследувањето од 1996 година.

10) Види повеќе кај: Миле Хаџи Василев – Вардарски, *op. cit.*, стр. 206.

се става на крајот од тестаментот. Со тоа не би можело да се доведе во прашање, завршувањето на тестаментот од страна на завештателот во поглед на неговата содржина. Но, не е непознато, потписот да се стави и на почетокот од текстот на тестаментот.¹¹ Во теоријата е спорно потпишување од страна на завештателот со цело име и презиме уште во почетокот на текстот на тестаментот, но сепак ние сме на мислење дека на овој начин со ништо не би се загрозила законската одредба со која се регулира полноможноста на своерачниот тестамент, а во краен случај би се ефектуирала последната волја на завештателот. Во овој контекст законодавецот не бара експлицитно потписот да се стави на крајот од тестаментот. Но, сепак, имајќи го предвид горенаведеното, овој своерачен тестамент ќе биде полноможен, единствено доколку не постои никакво сомневање дека завештателот навистина и го завршил тестаментот, во отсуство на потпис на крајот на тестаментот. „Имено, многу вакви и слични случаи биле предмет на анализи во стручната литература, а исто така и во сферата на судската практика, па со текот на времето, се искристализирале ставови од кои јасно произлегува дека за полноможноста на овој вид на тестамент е од суштествено значење да нема сомневање дека токму тоа лице го напишало тестаментот и дека од содржината недвосмислено може да се види на кои лица завештателот го остава својот имот.“¹²

Завештателот најчесто го потпишува тестаментот со целото свое име и презиме. Освен ова, во правната наука преовладува мислењето дека полноможен е и оној тестамент кога завештателот користи некој за него општо својствен начин на потпишување, или доколку завештателот ја означил својата положба која ја има спрема другите лица.¹³ Се смета дека завештателот се потпишал и кога наместо своето име и презиме, користи негов прекар, псевдоним или негово уметничко име, односно презиме, така што воопшто не би било спорно дека завештателот се потпишал, затоа што постои ваква практика на потпишување од страна на завештателот. Исто така, се смета за полноможен тестаментот доколку јасно и прецизно завештателот ја определил положбата во која се наоѓа во однос на наследниците.¹⁴

11) На пример: Јас Милан Миладиноски, својот имот го оставам... итн.

12) Љиљана Спировиќ – Трпеновска, Наследно право..., стр. 157 – 158.

13) Види повеќе кај: Borislav T. Blagojević, Oliver B. Antić, op. cit., str. 310.

14) На пример, завештателот го започнува своерачниот тестамент на следниов начин: Јас вашата мајка, сакам да ви го оставам следниов имот....., или кога најпрво се наведува содржината на тестаментот и на крај се потпишува завештателот со зборовите: вашиот татко.

Дали може да се чита потписот на завештателот или не, не треба да се смета како услов за полноважност, но доколку завештателот навел само иницијали, во тој случај ваквиот тестамент не е полноважен.

Се поставува прашањето како да се постапи во случај кога тестаментот се состои од повеќе листови, односно страници? Со цел да нема забуна дека определена содржина е израз на последната волја на завештателот, потребно е завештателот да се потпише на секоја страница, а со цел да се отстранат секакви можности за злоупотреба. Меѓутоа доколку постои нумерирање на страниците, во тој случај отпаѓа и потребата за потпишување на секоја страница.

Откако ги разработовме суштествените елементи на своерачниот тестамент, во продолжение преминуваме кон истражување на несуштествените елементи на своерачниот тестамент.

Во врска со *датумот на составување на тестаментот*, согласно нашето наследно правно законодавство од 1996 години, иако не е нужно за полноважноста на своерачниот тестамент да е означен во него датумот кога е составен, сепак се зазема ставот дека ова означување е корисно (чл. 66, ст. 2). Означување на датумот на составување на тестаментот во самиот тестамент, може да се смета како препорака, до завештателот, но во никој случај како услов за полноважност на тестаментот.

Меѓутоа не означувањео на датумот на составување на тестаментот, во себе крие можност да се злоупотреби волјата на завештателот, за што подетално ќе видиме во наредната точка.

Во однос на *местото на составување на тестаментот*, нашиот законодавец не обрнал некое посебно внимание, како што тоа беше случај со датумот на составување на тестаментот. Дали завештателот ќе го означи или нема да го означи местото на составување на тестаментот, во самиот тестамент, сепак зависи од волјата на оставителот. Но, мора веднаш да укажеме дека со означувањето на местото на составување на тестаментот, се добива многу поцелосна слика околу амбиентот при составување на тестаментот од страна на завештателот. Оттука, сепак ќе биде корисно доколку завештателот го означи и местото на составување на тестаментот. Во оваа насока во Законот за наследување од 1996 година не е ништо речено. Но, во овој контекст во науката се наведува дека, „сепак, имајќи го предвид применливоста на правилото *locus regit actum*, се препорачува исто така оставителот да го означи и местото на составување на тестаментот.“¹⁵ Имено, во никој случај не може да стане збор за обврска на завештателот, за означување на местото на составување на

15) Borislav T. Blagojević, Oliver B. Antić, op. cit., str. 310.

тестаментот, внатре во тестаментот, туку само како необврзна сугестија оставителот тоа да го направи. Сепак, како што ќе видиме, за разлика од означувањето на датумот на составување на тестаментот, означувањето на местото на составување на тестаментот е со далеку помало значење.

Во оваа насока како дополнување ќе додадеме и тоа дека оставителот не ни мора тестаментот да го наслови како тестамент. Уште повеќе не ни мора да биде насловен како своерачен тестамент. Така, завештателот е слободен тестаментот да го пишува во вид на писмо. Меѓутоа есенцијално е од текстот да се заклучи дека станува збор за тестамент, односно дека конкретниот текст претставува содржина на тестаментот.

Решението кое е предвидено со одредбите на член 66 од Законот за наследувањето од 1996 година, во однос на своерачниот тестамент, беше пропишано како во поранешниот републички Закон за наследувањето од 1973 година (чл. 66), така и во сојузниот Закон за наследувањето од 1955 година (чл. 68). Оттука и двата поранешни законски текста, не правеа разлика во однос на суштествените и несуштествените елементи на своерачниот тестамент.

Во оваа насока, новото наследно-правно законодавство на Србија, согласно со Законот за наследување на Србија од 1995 година¹⁶, во однос на суштествените елементи, не прави некоја разлика во споредба со нашето позитивно законодавство, освен што врши дообјаснување околу можноста кое лице може да го направи овој тестамент, а тоа е лицето кое знае да чита и пишува (чл. 84, ст. 1). Во однос на несуштествените елементи, за полноважност на овој тестамент не е нужно назначувањето кога завештателот го составил тестаментот конкретно во тестамент, но сепак српското наследно право зазема став дека истото е пожелно (чл. 84, ст. 2).

Завештателот да го напишал тестаментот со своја рака, а исто така и да го потпишал, како суштествени елементи за полноважност на своерачниот тестамент се предвидени и во новиот Закон за наследување на Хрватска од 2003 година¹⁷ (чл. 30, ст. 1), како и во новиот Закон за наследување на Црна Гора од 2008 година¹⁸ (чл. 66, ст. 1).

16) Текстот на српскиот Закон за наследување од 1995 година може да се види на следната интернет адреса: <http://www.scribd.com/doc/17209293/zakon-o-nasledjivanju>.

17) Текстот на хрватскиот Закон за наследување од 2003 година може да се види на следната интернет адреса: <http://www.zakon.hr/z/87/Zakon-o-naslje%C4%91ivanju>.

18) Текстот на Законот за наследување на Црна Гора од 2008 година може да се види на следната интернет адреса: <http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetailji.aspx?tag=%7B4E8FCC1E-3A73-40C4-B53E-45BFE22B9AF6%7D>.

Во однос на датумот и местото на составување на тестаментот, хрватското наследно – правно законодавство од 2003 година, укажува дека иако не е нужно, сепак е корисно, назначувањето на датумот и местото на составување на тестаментот (чл. 30, ст. 2). Додека Законот за наследување на Црна Гора од 2008 година, упатува на пожелноста од означувањето на датумот на составување на тестаментот во самиот тестамент (чл. 66, ст. 2).

Во Германија, согласно со одредбите од Граѓанскиот законик¹⁹, кога станува збор за своерачниот тестамент, за негова полноважност потребно е завештателот да го напишал и потпишал тестаментот, означувајќи го притоа времето (ден, месец и година), но и местото на составување на тестаментот во самиот тестамент (чл. 2247, ст. 1 и 2). Меѓутоа доколку тестаментот не содржи никакви информации за датумот, така што со ова се доведува до сомневање валидноста на овој тестамент, во тој случај тестаментот ќе се смета за правноважечки само доколку времето кога е направен тестамент може да биде утврдено на друг начин, а со соодветни измени ова решение наоѓа примена и во однос на местото на составување на тестаментот (чл. 2247, ст. 5).²⁰

Во Швајцарија, согласно со Граѓанскиот законик²¹, за да биде полноважен своерачниот тестамент, завештателот мора да го напише во целост со своја рака тестаментот, потоа во тестаментот да е вклучена индикација, наговестување во однос на датумот (ден, месец и година) на составување на тестаментот и тастаторот да го потпише тестаментот (чл. 505, ст. 1).²²

Во Франција, согласно со Code Civil²³, како своерачен тестамент се смета тестаментот којшто завештателот со своја рака целосно го напишал го означил датумот и го потпишал (чл. 970). Имено, во француското наследно право, означувањето на датумот кога е составен тестаментот внатре во него претставува суштествен елемент за негова полноважност.

19) Текстот на германскиот Граѓански законик може да се види на следната интернет адреса: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#BGBengl_000P2247.

20) За повеќе види ги и одредбите на член 2247, ст. 3 и 4, како и член 2248 од германскиот Граѓански законик.

21) Текстот на швајцарскиот Граѓански законик може да се види на следната интернет адреса: <http://www.admin.ch/ch/e/rs/2/210.en.pdf>.

22) Во овој контекст види ја и одредбата од член 505, став 2 од швајцарскиот Граѓански законик. За повеќе види кај: Louis Garb, *International Succession*, Kluwer Law International, The Hague/London/New York, 2004, str. 574 – 576.

23) Текстот на Code Civil може да се види на следната интернет адреса: http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=CF8B470C37FB36866AAF7314636923C6.tpdjo10v_1?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20130418.

Дилеми во врска со своерачниот тестамент

Како што погоре објаснивме во нашата држава за полноважноста на своерачниот тестамент, потребно е завештателот во целост да го напишал тестаментот, но и да го потпишал.

Доколку завештателот, не испочитувал некој од наведените елементи, во тој случај тестаментот не е полноважен. Меѓутоа, бројни дилеми предизвикува, датумот кога тестаментот е направен од страна на завештателот. Не е сеедно кога завештателот го составил тестаментот.

Прво, датумот на составување на тестаментот игра важна улога кога постојат повеќе тестаменти. Имено, со помош на датумот кој завештателот го означил во тестаментот, како датум на составување на тестаментот, може да се определи кој тестамент е постар, а кој понов, а со тоа и кој тестамент останува во сила.²⁴

Второ, во зависност од датумот на составување на тестаментот се оценува и тестаменталната способност на завештателот, односно дали тоа лице има способност за правење на тестаментот.²⁵

Трето, според датумот на составување на тестаментот се цени дали кај завештателот постојат и некое други околности, на пример недостаток на волја.²⁶

Имајќи го предвид сето ова може да се согледа важноста која ја има датумот на составување на тестаментот.

Што се однесува во врска со означувањето на местото каде е составен своерачниот тестамент, како што забележавме во нашето позитивно наследно – правно законодавство во оваа насока не е ништо регулирано.

24) Во овој контекст согласно со одредбите на Законот за наследувањето од 1996 година, доколку со подоцнежниот тестамент изрично не се направи отповикување на поранешниот тестамент, одредбите на постариот односно поранешниот тестамент ќе останат во сила доколку не се истите во спротивност со одредбите на поновиот тестамент (чл. 118, ст. 1). Сепак, доколку завештателот го уништил подоцнежниот тестамент, поранешниот (постариот) тестамент повторно добива сила, освен во случај на докажување дека завештателот не го сакал тоа (чл. 118, ст. 2). Исто така со секое подоцнежное располагање направено од страна на завештателот со определен предмет, што завештателот му го завештал некому, за своја последица предизвикува отповикување на тоа завештување (чл. 119).

25) Во овој контекст како за секој тестамент во нашата држава, така и своерачниот тестамент може да го состави само лице кое има способност за расудување и има наполнето 15 години (чл. 62, ст. 1).

26) Недостатокот на волја поради закана, присилба, измама и заблуда предизвикува ништовност на тестаментот. За ова види повеќе член 63 од Законот за наследувањето од 1996 година.

Имено, од местото на составување на тестаментот можат да се оценат некои факти и околностите битни околу разјаснување на полноважноста на тестаментот. Но, местото на составување на тестамент ја нема таа важност како датумот на составување на тестаментот. Така, означувањето на датумот на составување на тестамент, како што може да се оцени од погоре наведеното е од поголемо значење отколку означувањето на местото на составување на тестамент.

Оттука, сметаме, дека поцелисходно решение би било доколку во тестаментот постои индикација во однос на датумот на составување на своерачниот тестамент. Во тој случај престануваат дилемите околу почитувањето на вистинската и последна волја на завештателот. Ова од причина што од тестаментот може да се утврди датумот (ден, месец и година) на составување на своерачниот тестамент. Имајќи го предвид сето ова, сметаме дека во оваа насока треба да се движат измените и дополнувањата на Законот за наследувањето од 1996 година, кога станува збор за своерачниот тестамент.

Заклучни согледувања

Во нашето позитивно наследно право, за полноважност на своерачниот тестамент се бара завештателот лично да го напишал тестаментот и завештателот да го потпишал тестаментот. Означувањето на датумот на составување на тестаментот во тестаментот, не е нужно, но притоа истото е корисно.

Во споредбеното право се познати решенија каде што означувањето на датумот на составување на тестаментот во тестаментот не претставува суштествен елемент (пр. Хрватска, Црна Гора), но и решенија каде означувањето на датумот на составувањето на тестаментот претставува суштествен елемент (пр. Франција).

Регулирањето на корисноста, а не нужноста во однос на означување на датумот на составување на тестаментот во тестаментот, од своја страна остава можност за постоење на бројни злоупотреби околу реализирање на вистинската последна волја на завештателот. Од тие причини сметаме дека како услов за полноважност на своерачниот тестамент, во нашето наследно право, потребно е да се воведат решенија каде што ќе се бара во тестаментот да постои индикација во однос на датумот на составување на тестаментот. Тоа во секој случај ќе придонесе кон поголема гаранција за реализација на последната волја на завештателот изразена во своерачниот тестамент. Во оваа смисла е и решението предвидено во швајцарското наследно право.

Користена литература:

- Blagojević, T. B., Antić, B. O. (1990). *Nasledno pravo. Nomos.* Beograd.
- Blagojević, T. B. (1980). *Nasledno pravo u Jugoslaviji. peto izdanje. Savremena administracija.* Beograd.
- Garb, L. (2004). *International Succession.* Kluwer Law International. The Hague/London/New York.
- Gavella, N. (1990). *Nasledno pravo. drugo izdanje. Informator.* Zagreb.
- Максимоски, Р. (2009). Тестаментално наследување. Нотарска комора на Република Македонија. Нотариус бр. 11, 24 – 32.
- Marković, S. (1978). *Nasledno pravo u Jugoslaviji. Savremena administracija.* Beograd.
- Трпеновска – Спировиќ, Јб. (2009). *Наследно право. 2 Август. Скопје.*
- Трпеновска – Спировиќ, Јб., Мицковиќ, Д., Ристов, А. (2010). *Наследно право во Република Македонија.* Блесок. Скопје.
- Хаџи Василев – Вардарски, М. (1983). *Наследно право. Култура.* Скопје.
- Чавдар, К. (1996). *Коментар на Законот за наследувањето.* Агенција „Академик“ – Скопје.
- Закон за наследувањето (Службен весник на Република Македонија бр. 47/96).
- Закон за наследувањето (Службен лист на СФРЈ бр. 20/55, 12/65 и 42/65 – пречистен текст).
- Закон за наследувањето (Службен весник на СРМ бр. 35/73 и 27/78).
- Закон за наследување на Србија од 1995 год.
<<http://www.scribd.com/doc/17209293/zakon-o-nasledjivanju>.>
- Закон за наследување на Хрватска од 2003 год.
<<http://www.zakon.hr/z/87/Zakon-o-naslje%C4%91ivanju>.>
- Закон за наследување на Црна Гора од 2008 год.
<<http://www.sluzbenilist.me/PravniAktDetalji.aspx?tag=%7B4E8FCC1E-3A73-40C4-B53E-45BFE22B9AF6%7D>.>
- Граѓански законик на Германија.
<http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_bgb/englisch_bgb.html#BGBengl_000P2247.>
- Граѓански законик на Франција.
<http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=CF8B470C37FB36866AAF7314636923C6.tpdjo10v_1?cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20130418.>
- Граѓански законик на Швајцарија.
<<http://www.admin.ch/ch/e/rs/2/210.en.pdf>.>